

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ТЕМА 7. ЦІЛІ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувати компетентності, пов'язані із застосуванням форм, методів і засобів навчання у закладах профільної середньої освіти.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Цілі навчання та їх таксономія.
2. Форми організації цілісного педагогічного процесу у закладах профільної середньої освіти .
3. Методи навчання. Класифікації методів навчання.
4. Особливості застосування методів навчання у профільній середній освіті.

Ключові слова: форми організації навчання, цілі навчання, таксономія цілей навчання, класифікація, методи навчання, засоби навчання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Готуючись до *першого питання*, знайомимось з визначенням цілей як кінцевого результату будь-якої навчальної діяльності, який виражають у точних та однозначних категоріях і поняттях. Простіше кажучи, завдяки навчальним цілям учні краще розуміють, що буде в цьому матеріалі та на що саме потрібно звернути увагу. Якщо навчальні цілі чітко повідомляють, про що йтиметься в навчальних матеріалах, учні більш ймовірно досягнуть цих цілей. Цілі можна розбити на дві групи: когнітивної сфери людини (когнітивні цілі) та афективної сфери. Необхідно розглянути особливості цілей цих двох сфер і пояснити, чому навчальні цілі можна сформулювати діагностичним чином. Навчальні цілі структурують інформацію й одразу окреслюють ті важливі точки, на яких варто сфокусуватися в цей момент. Окрім цього, такі цілі допомагають учням зрозуміти, чого очікувати від навчального матеріалу і яку інформацію міститиме певна тема. Зрештою, чітко сформульовані навчальні цілі дають змогу учням ефективніше засвоювати новий матеріал. Стосовно таксономії необхідно засвоїти, що таксономія становить собою рівневе подання цілей, про свідчить визначення цього поняття: *таксономія* — схема ієрархічної класифікації для

впорядкування якоїсь інформації, де речі організовано за видами та типами. Далі необхідно розглянути найбільш поширену таксономію Б. Блума і приклади інших таксономій.

Під час підготовки відповіді на *друге питання* необхідно розглянути поняття форми організації навчального процесу та охарактеризувати основні форми, що застосовуються у укладах профільної середньої освіти: лекція, урок, практичне заняття, лабораторна робота, практикум, залік, екзамен та ін.

Підготовка відповіді на *третьє питання* передбачає насамперед розгляд визначення методу навчання як способу взаємозв'язаної діяльності вчителя і учнів, певним чином упорядкованого і спрямованого на досягнення поставленої мети освіти. Розробкою методів навчання та їх класифікацією займається дидактика. Вважають, що засвоєння знань відбувається на трьох рівнях: осмисленого сприйняття і запам'ятовування; застосування знань за зразком та у схожій ситуації; творчого застосування знань. Такими ж рівнями характеризується засвоєння способів діяльності.

Методи навчання використовуються практично як сукупність одномоментних дій учителя - прийомів. *Прийоми навчання* - це окремі операції, розумові чи практичні дії вчителя або учнів, які розкривають або доповнюють спосіб засвоєння матеріалу, що виражає даний метод. Наприклад, прийоми активізації розумової діяльності при усному викладі знань (порівняння, зіставлення); прийом стимулювання, контролю, взаємоконтролю й самоконтролю; метод бесіди включає такі прийоми: виклад інформації, активізацію уваги та мислення, прийоми запам'ятовування, ілюстрації, демонстрації тощо. Під час відповіді на питання бажано ілюструвати приклади методів навчання у рамках предметної спеціальності, на якій навчається здобувач.

Під час розгляду класифікацій методів навчання акцентуємо увагу на тому, що покладено в основу тієї чи іншої класифікації методів навчання. Необхідно розглянути такі класифікації методів навчання: за джерелами інформації, за рівнями пізнавальної діяльності учнів, класифікація Ю. Бабанського.

По *четвертому питанню*, насамперед, зазначимо, що у профільній середній школі застосування методів навчання має бути спрямоване на розвиток глибокого розуміння предмету, самостійності та здатності до критичного мислення. Важливо обирати методи, що враховують індивідуальні потреби та інтереси учнів, сприяють їхньому професійному самовизначенню. Тому необхідно: створювати ситуації, що вимагають від учнів самостійного пошуку рішень, аналізу інформації та критичного мислення; залучати здобувачів до роботи над довготривалими проектами, що дозволяє їм

застосовувати знання на практиці, розвивати навички командної роботи та самостійного дослідження; проводити розгляд реальних ситуацій та проблем, що спонукає учнів до аналізу, дискусій та вироблення власних рішень; використовувати інтерактивні методи; застосовувати інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології та ін. Важливо наголосити, що вибір методів навчання – прерогатива вчителя (викладача), при цьому необхідно щоб вони враховували вікові особливості учнів, їхні індивідуальні потреби та інтереси, а також можливості та особливості навчального закладу, обираючи найбільш ефективні методи навчання.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть приклади цілей, які стосуються когнітивної та афективної сфер.
2. Чим відрізняються більш пізні таксономії цілей порівняно з таксономією Б. Блума?
3. У чому полягає різниця між методом навчання і методичним прийомом? Наведіть приклади.
4. Які форми організації цілісного педагогічного процесу практикуються у закладах профільної середньої освіти?
5. Які особливості застосування методів навчання у профільній середній освіті.

Тести для самоконтролю

1. Який метод навчання розкриває суть явища, причинно-наслідкові зв'язки, закономірності його розвитку?

- А. Розповідь;
- Б. Інструктаж;
- В Пояснення;
- Г. Бесіда.

2. Дискусія — це... (дайте найбільш точне визначення):

- А. Діалог вчителя з учнями у формі запитань і відповідей;
- Б. Висловлення учнями власних думок;
- В. Обмін ідеями в групі з метою пошуку істини;
- Г. Вирішення суперечки між учнями.

3. Що спонукає вчителя використовувати допоміжні форми навчання?

- А. Уроки спричиняють формалізм у знаннях школярів, а допоміжні форми допомагають у формуванні ґрунтовних знань;
- Б. Уроки “штовхають” учителя на штампи та догматизм у праці, а допоміжні (позаурочні) форми сприяють свободі дій;
- В. Уроки втомлюють учнів, а позаурочні форми діяльності

роблять навчання привабливим;

Г. На уроках усі учні підпорядковуються єдиному плану і темпам праці, а позакласні заняття дають змогу кожному діяти незалежно;

4. Опишіть головні недоліки уроку як форми організації навчання.

5. Ознаками якої форми навчальної роботи учнів є такі характеристики: створені умови для спільного колективного обговорення проблем, виконання завдань, здорової конкуренції, активізації діяльності, орієнтація на середнього учня?

А. Фронтальної;

Б. Групової;

В. Індивідуальної;

Г. Парної.

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до практичного заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Педагогічна ситуація: У процесі онлайн навчання значна частина учнів відмовляється вмикати камери у Google Classroom .

Запропонуйте заходи, які забезпечать більш активне ввімкнення камер учнями.